

Azalmanın poetik naxışları

(Əlizadə Əsədovun yaradıcılığına bir baxış)

Əlizadə Əsədov ismi çoxdan məşhurdur Azərbaycan ölkəsində, xüsusən Cənub bölgəsində. Tanınır-lar onu bir idman ustası kimi. Sevir-lər onu Cənub bölgəsində "bok-sun atası" kimi. Boks arenasında şöhrətlidir SSRİ idman ustası, Bey-nəlxalq dərəcəli hakim kimi. Əziz-dir-doğmadır yaşadığı Liman şəhə-rində bir müəllim kimi. Azərbaycan Respublikasının Əməkdar məşqçisi-dir. Azərbaycan Respublikasının "Fəxri Bədən Tərbiyəsi və İdman İşçisi"dir... Yetirmələri saysız-hesab-sızdır. Soruqları, şöhrətləri dünyanı doladır. Qələbələri-zəfərlərilə ucaldırlar Vətənin başını. Qürurlandı-rırlar yurdun min-min vətəndaşını. Şan-şöhrətdirlər Cənub bölgəsinə, həm də böyük Azərbaycana - ermə-ni faşizmini diri-diri gəbərdən o basılmaz aslana.

Ömrünün 67-ci baharını yaşayır Əlizadə İmran oğlu. Yaşayır Vətənə tükənməz sevgi-məhəbbətlə dolu. Yaşayır və çalışır bu gün də Vətən naminə, Vətən eşqinə. Məne bir həqiqət gün kimi aydındır ki, Əlizadənin müəllimliyi də, idman fəaliyyəti də yalnız Vətənə xidmətə hesablanıb. Elə Əlizadənin bu günlərdə "Elm və təhsil" nəşriyyatında buraxılan "VƏTƏN, SEVGİ ÜNVANIM" (Bakı-2022) kitabı da Vətənə xidmətin bir örneyi, bir görküdür. Kitabda Əlizadənin şeirləri, hekayə, lətifə və publisistik yazıları toplanmışdır. Kitabın ön sözündə "Respublika həyatı" qəzetinin baş redaktoru şair-publisist Xudaverdi Cavad çox düzgün olaraq qeyd edir ki, kitab-da gedən şeylərin əksəriyyəti vətənpərvərlik hissindən qaynaqlanır. Müəllif oxucusunun əlindən tutaraq doğma Azərbaycanın seyrinə çıxır, səyahətdən doğan xoş təəssüratları misralara çevirir". (səh.15) Ön söz müəllifinin dediklərini qəbul edərək onu da bildirirəm ki, oxucu yalnız seyrə çıxır. Yalnız yurdun gözəlliklərindən zövq almır. O, eyni zamanda, bu ecazkar tarisral təbiət, müqəddəs torpaqlarımızı erməni canavarlarının caynaqlarından qoparan

qəhrəman əsgər və zabitlərimizin, əbədiyyət zirvəsinə ucalan şəhidlərimizin, bədəninin bu və ya digər üzvünü itirən qazılarımızın qazandıqları möhtəşəm qələbədə qürurlanı və bu müqəddəs savaşa dünyasını dəyişənlərə Allahdan rəhmət, sağ qalanlara min-min təşəkkürlər, uzun-uzun ömürlər diləyirlər. Və oxucu ürəyindən keçən bu minnətdarlıq duyğularını müəllif misralara-poetik səmimiyyəti açıq-aydın hiss edilən misralara hopduraraq sevimli oxuculara erməngən göndərir:

Sıxaraq göz yaşını,
Uddun hər savaşı.
Əzdin düşmən başını,
Azərbaycan əsgəri.
... Yatağın oldu səngər,
Etdin sinəni sipər.
Oldun qalib bir əsgər,
Azərbaycan əsgəri. (səh.33)
Əlizadənin poetik təqdimatında Azərbaycan əsgəri "düşməne qəbirqazandır", "düşmən başını əzəndir", "Qarabağın xilaskarıdır", "düşmən əşinə zəhər qatandır", "qeyrət-sücaət simvolidir".

Sən də xalqa oğuldun,
Ölümündən doğuldun.
Qeyrət simvolu oldun,
Azərbaycan əsgəri (səh.33)
Əlizadənin "Azərbaycan oğulları" şeri 8 bənddən ibarətdir. Janrına görə geraylıdır, mürdlik və qəhrəmanlığa, savaşa və çarpışlara çağırın geraylı. Şair çalışıb ki, bu geraylıda "Vətənin er oğullarını" onlara və göstərdikləri qəhrəmanlıqlara xoş söz və ifadələrlə vəsf etsin və bu mürd oğulları bugünün və sabahın gənclərinə parlaq nümunə, qəhrəmanlığın həqiqi varisleri kimi təqdim etsin. Şair Babəkin və Şah

İsmayılın adlarını yad etməklə oxucularına demək istəyir ki, bugünkü Azərbaycan oğulları öz ulu əcdadlarının qəhrəmanlıq ənənələri əsasında tərbiyə almışlar, bu ənənə üzərində boy atmışlar, ox kimi, nizə kimi düşmən gözələrinə batmışlar. Və Babək, Şah İsmayıl kimi xan-bey babalarından qullar yox, Vətənin dərdinə yanan, Vətən üçün özünü odlara atan oğullar da böyüməlidir.

Şah İsmayıl nəvəsidir,
Ulu Babək varisidir.
Qəhrəmanlıq töhfəsidir
Vətənin er oğulları. (səh.26)

Bugünkü er-oğullar haqdan, qeyrətdən doğulublar. Eşqi-andı rüşvət, talan, saxtakarlıq, yalançılıq yox, eldir-obadır-yurdur. Beşiklərdə yatdılar. Döyüş-savaşlarda yaşa doldular. Çünki üstündə boy atdıqları torpaq onlara haqqsevər kişilərdən əmanətdir. Əmanətə isə xəyanət olmur:

Haqdan, qeyrətdən doğuldu,

Eşqi, andı Vətən oldu.
Döyüşlərdə yaşa doldu
Vətənin er oğulları (səh.25)
Şeirdə adları keçən Pəncəli, Mübariz, Polad kimi Milli Qəhrəmanlarımız da Cavanşir, Babək, Cavadxan kimi igidlərimizin qəhrəmanlıq çeşməsindən su içənlərdir, ulu babaları kimi Vətən-yurd uğrunda şirin canından keçənlərdir:

Həzi kimi çox əzizdi,
Pəncəli, Mübarizdi.
Coşqun, dalğalı dənizdi
Vətənin er oğulları.
İtirə də Poladını,
İtirməyib soyadını.
Yazdı tarixə adını
Vətənin er oğulları (səh.25)

Əgər Əlizadə "Vətənin er oğulları", "Azərbaycan əsgəri" şeirlərində ümuminin qəhrəmanlığından danışsın, "General", "Mübariz", "Haqqın yaşayır" şeirlərində artıq konkret hərbiçilərdən: Milli Qəhrəmanlarımızdan: Polad Həşimovdan, Mübariz İbrahimovdan və milli ordu quruculuğuna ilk qatılanlardan sayılan general-mayor Fikrət Seyfulla oğlu Məmmədovdan danışsın. Şair hər üç eloğlunu hörmətlə yad edir, onların vətənə böyük məhəbbətlərindən danışsın, qəhrəmanlıq və sücaətlərindən söz açırsın. Şairin "General" şeri hərbi-vətənpərvərlik ruhlu qoşmadır. Burada sevinc və kədər qol-boyundur. Şair sevinir ki, Qarabağ azaddır. İşğal libasını soyunub. Ay-ulduzlu üçboyalı bayraq dalğalanır Qarabağda. Şuşa, Kəlbəcər, Laçın, Zəngilandan duman çəkilib. Hər yanda toy-şadyanahıqdır. Kədərli şair. Kədərli şair ki, Polad Həşimovsuzdur, o, qələbə sevincini yaşamadı. Təsəllisi yadigar qalib, mənə-

vi-əxlaqi miras qalıb xalqına.

Sən yoxsan, qələbə sevincimiz var,
Yoxluğundan doğan nisgilimiz var.
Sənle qürur duyan ürəyimiz var
Göstərdin rəşadət, hünər, general!
(səh.29)

"General" şerinin ümumi ruhundan belə qənaət hasil olur ki, el-oba, yurd-vətən uğrunda şəhid olanlar ölmürlər, əbədiyyətə qovuşur, xalqın hafizəsində canlı, diri qalırlar:

Şöhrətin, nüfuzun doğma elində,
Nəğmətək səslənir adın dilində.
Döyüş silahın əsgər əlində,
Səni anır hər bir əsgər, general!
(səh.30)

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, təkbaşına azğın düşmənlərə qarşı udduran Mübariz İbrahimovun əziz xatirəsinə həsr olunub şairin "Mübariz" şeri. Əlizadə bu şeirdə bir ordunun görə bilmədiyini Mübarizin təkbaşına gördüyü faktı ümumiləşdirir. Bu fakt fonunda Əlizadə Mübariz qəhrəmanlığının özünəxəşliyinə şerin nüvəsinə yeridərək fokuslaşdırır və Mübariz cəsəretini, Mübariz fədakarlığı qarşısında oxucunu heyərləndirir:

Qoydu ölümünü göz qabağında,
Düşmənlə üz-üzə durdu Mübariz.
Bir ordunun görə bilmədiyini,
Fəqət təkbaşına gördü Mübariz.
(səh.36)

Dağ görkəmli, fil gövdəli Mübariz qorxu-hürkə bilmədi. Aldı avtomatı əlinə. Gözlənilməz hücumla getdi düşmənin üstünə. Getdi ki, onlara göstərsin həddini. Kəssin yağlarının əhədini. Biçsin töksün onları alağ otutək. Alsın onlardan yurdunun qisasını, yurdunun intiqamını. Ürəklərdə qoymasın xalqın-millətin arzu-kamını:

Gəldi düşmən ilə qabaq-qabağa,
Gəldi ki, göstərsin ona həddini.
Cəsədlər leş kimi düşdü torpağa,
Əmədi öyilməz çinar qəddini.
(səh.35)

Şair Əlizadə təfərrüatı varmadan Mübarizi yaddaqalan poetik strixlərlə əbədiyyət taxtına - Allah dərgahına qaldırır və təsdiqləyir ki, Mübariz cismani ölümünü mənəvi diriliyinə qur-

ban verdi, şəxsi həyatını xalqının ömrünə qatdı, ölümü ilə həm özünü, həm də vətəni yaşadı:

Saxladı özünə son gülləsinə,
Ölümdən qorxmadan ölümə getdi.
Apardı özüylə yurd sevgisini,
Tanrı dərgahını ziyarət etdi.
(səh.38)

Əlizadə Əsədov "Haqqın yaşayır" şerində oxucuları daha bir şəhid elöğ-lumuzla - general-mayor Fikrət Məmmədovla görüşdürür. Fikrət Məmmədov əslən Lənkərandır. Ziyalı ailəsində doğulub, şəhər 4 saylı orta məktəbinin məzunudur. Bəkt Ali Ümmə-qoşun Komandanları Məktəbini bitirib və Frunze adına Moskva Hərbi Akademiyada ali hərbi təhsilini başa vurub. Və Zaqafqaziya Hərbi Dairəsində bir sıra məsul vəzifələrdə çalışıb. Erməni təcavüzü başlayanda doğma Azərbaycana qayıdıb və milli ordu quruculuğuna qatılıb. Lakin hərbi yaradıcılığının qaynar çağlarında general-mayor Fikrət Seyfulla oğlu Məmmədov 40 yaşında gözlənilmədən həyatı tərk edir... Əlizadənin şeri ömrü yarımçıq qırılmış bu gənc generalın həyatına bir ağı, bir mərsiyə, bir elegiyadır. Öz şeirlə şair matəm saxlayır, göz yaş tökür 40 yaşlı istedadlı hərbiçiyə, təəssüflənir ömrü-günü mübhəmliklərdə talan generala:

Qapını kəsəndə o azğın düşmən,
Ordunu yaratmaq zərurət oldu.
Vətən kömək umdu hər bir hərçidən,
İşğala qəlbində bir hiddət oldu.
(səh.39)

(Ardı var)

Musa XANBAZADƏ,
filoloq-ədəbiyyatşünas

